

GINEBRA, Jordi / MARTÍNEZ GILI / Raül-David / PRADILLA, Miquel Angel (ed.) (2000): *La lingüística de Pompeu Fabra*. (“Symposia Philologica”, 3). 2 vols. Institut Universitari de Filologia Valenciana. Universitat Rovira i Virgili, 342 i 412 p. respec.

Per un cop la màgia dels números rodons —l’atracció mítica que indefectiblement aquests, sobretot si van aparellats amb efemèrides necrològiques, exerceixen fins i tot sobre els esperits més racionals i lògics— s’ha traduït en aquest país en alguna cosa de prou més consistent que el simple

foc d'encenalls. L'avinentesa ha estat la commemoració, el propassat any de 1998, del cinquantè aniversari de la mort de Pompeu Fabra. La iniciativa ha vingut, per via doble, de l'Institut d'Estudis Catalans i de la Universitat Rovira i Virgili, cosa que és ben de celebrar —tant com és de doldre, en aquesta circumstància, l'absència clamorosa de la Universitat que, abusivament i a tort, ostenta com a patronímic el nom del Mestre. L'IEC organitza un Simposi pel novembre d'aquell any, la URiV un Col·loqui Internacional el mes següent, les actes respectives apareixen, en semblant precisió cronològica, durant el transcurs del 2000 —si més no, nominalment. És interessant de remarcar els grans criteris configuradors d'ambdues manifestacions acadèmiques.

En el cas del Simposi de l'IEC, el nombre de participants hi és limitat (18, incloent-hi el de moderadors i el del màxim responsable de tot plegat, Joan A. Argenter, dels quals participants 7 són estrangers); tots hi són especialistes expressament invitats, ja bé sigui en funció dels seus específics coneixements sobre Fabra, ja bé sigui per la valoració que des de les diferents grans zones del domini lingüístic poden fer de la tasca codificadora d'aquest, ja bé sigui encara, i especialment, per tal com estan en condicions de fornir-hi pautes contrastatives a partir de l'anàlisi del procés d'estandardització seguit per altres llengües —cal dir que les intervencions d'aquest darrer grup són reproduïdes en les respectives llengües vehiculars emprades: francès, italià, anglès? No és ara i aquí el moment ni el lloc de fer la ressenya circumstanciada del volum que en resulta, però sí que aquest pot ser qualificat globalment com de positiu i útil, per als futurs estudis fabrians en concret i per a l'aplicabilitat que, en molts sentits, encara deriva de l'obra sobre la qual aquests se centren: la de Fabra.

En el cas del Col·loqui de la URiV el plantejament és tot un altre. La participació hi és oberta a pràcticament tothom que s'hi inscriu; el nombre de col·laboracions, de ben vària mena, hi és en conseqüència considerable. Hi canta la pompositat del qualificatiu "internacional": dels 37 autors que hi prenen part amb alguna ponència o comunicació, només 2 són estrangers, per bé que es tracti de la talla, en l'àmbit de la sociolingüística, d'un Joshua Fishman, i de la competència, en l'àmbit de l'occitanística i de la catalanística, d'un Georg Kremnitz.

Les aportacions, si ens atenim a l'índex, s'agrupen, d'acord amb grans blocs temàtics, i respectivament distribuïdes pel nom dels autors entrats per ordre alfabètic,¹ en els següents apartats:

[I] Aspectes normatius. Norma lingüística, codificació i gramàtiques.

[II] Aspectes normatius. Relacions entre llengües i entre dialectes.

[III] Aspectes gramaticals.

[IV] Aspectes lexicogràfics.

Això sempre segons la disposició establerta pels curadors de les actes. Val a dir, tanmateix, que, per a millor guiatge del lector, fóra igualment viable una altra mena de redistribució. La proposada a continuació com a fil vertebrador d'aquesta ressenya.

A) Aportacions de reconegudes figures de prestigi internacional que, des de l'àmbit de l'especialització respectiva, i amb un bon coneixement del cas català, situen aquest en un context analític prou més ampli.

Fishman, en una síntesi brillant,² enfoca el Congrés Internacional de la llengua del 1906 a la llum d'altres primers congressos, n'extreu constants i variables i, concretament pel que fa a aquell, en subratlla els assoliments i la voluntat de consens entre els seus promotors, Fabra inclòs. Només una remarca: calia publicar aquest text en traducció al català?

Kremnitz, pel seu compte,³ substantiva amb coneixement de causa sociolingüística, i sense perdre de vista la sospesada actitud de Fabra davant el particular, la suposició de com possiblement,

1. L'única excepció a aquesta regla (vol. I, p. 279-340) podria ser ocasionada per la llargada del text en qüestió.

2. "Fabra, el primer Congrés Internacional de la llengua catalana de 1906 i el fenomen dels primers congressos en general".

3. "Pompeu Fabra i l'espai occitanocatalà".

amb una història altra que l'encetada a Muret el 1213, català i occità haurien acabat “evolucionant en una llengua referencial única” (vol. I, p. 260).

B) Aportacions d'acreditats coneixedors de l'obra de Fabra sobre diferents qüestions cabdals de la teoria i de la pràctica normativitzadora d'aquest.

Mila Segarra —l'única estudiosa que, juntament amb Antoni Ferrando, és cridada amb encert a participar també en el Simposi de l'IEC— projecta “nova llum sobre les *Normes Ortogràfiques* de l'Institut d'Estudis Catalans (1913)”, en la mesura que, gràcies a la troballa de dos documents manuscrits —l'un, de treball, confegit per diversos autors, entre ells Fabra; l'altre, només d'aquest últim, concebut com a proposta de reforma de les susdites Normes del 1913—, reconstrueix de manera plausible diverses fases en el procés de gestació i de revisió d'aquelles, fins a les solucions ja més definitives del Diccionari Ortogràfic (1917).

Joan Solà, en una detallada contribució a cavall de la lingüística i de la filologia, estudia “el manuscrit de la gramàtica pòstuma de Fabra”, en ressegueix la intervenció de Joan Coromines —d'una intensitat només comprensible en el context global d'aquells anys cinquanta—, i en conclou la necessitat d'una edició crítica.

Antoni Ferrando, en un estudi en part complementari del que, a propòsit de les relacions personals i institucionals de Fabra amb el País Valencià, havia presentat a l'esmentat Simposi de l'IEC, es planteja aquí, partint de la consideració tant de la producció teòrica com gramatical d'aquell, “la presència dels dialectes territorials en l'obra de Pompeu Fabra”, per extreure'n, entre d'altres conclusions, la funció subsidiària atorgada per Fabra als dialectes no barcelonins en la confecció de la gramàtica i en la fixació del lèxic normatiu, amb vista a una codificació que, tot i concebuda com d'abast nacional, responia evidentment a les prioritats del Principat.

Sebastià Bonet dedica el seu treball, d'acord amb el títol escollit de “Fabra: sintaxi diferencial i interferència”, a posar en relleu, amb abundància d'exemples, l'objectiu programàtic de Fabra de “destriar, per a cada tipus de construcció concurrent, allò que és atribuïble a una evolució autòctona de la llengua medieval del que cal consignar a la interferència espanyola” (vol. II, p. 59), i observa com aquest, en el seu afany diferenciador, no va «trobar [...] ni una sola construcció “moderna” concurrent amb una de castellana que no fos substituïble per una d'“antiga” encara viva a la llengua parlada o que no fos justificable com el resultat d'una evolució autònoma» (p. 66).

C) Aportacions —desiguals— de professionals diversos sobre aspectes més o menys puntuals de la tasca fabriana a la llum de la lingüística de la seva època i, sobretot, des de l'estat actual de coneixements especialitzats de què es disposa avui dia. Aquí hi tindrien cabuda col·laboracions que van des del resseguiment d'influències provinents de la lingüística internacional sobre el *métier* fabrià,⁴ fins a visions més o menys excèntriques —en el sentit propi del terme— del fabrisme des de l'òptica de la filologia alemanya⁵ o francesa,⁶ així com també fins a consideracions contrastades entre el llegat fabrià —especialment el lexicològic— i l'ús que se'n pot fer a efectes literaris des de l'escriptura dita creativa;⁷ tot passant, entre d'altres, pel nucli central constituït per les aproximacions al D[iccionari] G[eneral] L[llengua] C[atatalana], en tant que artefacte lexicogràfic adequat a la

4. Antoni Arnal i Bella, “La influència d'Otto Jespersen en la lingüística de Pompeu Fabra”; Joan Julià i Muné, “Pompeu Fabra, ‘eurofonetista’”; Joan Costa Carreras, “Pompeu Fabra, entre les *parts de l'oració* i les *classes de paraules*”.

5. Macià Riutort, “L'ortoèpia catalana segons Pompeu Fabra”.

6. Maria Teresa Garcia Castanyer, “La gramàtica francesa de Pompeu Fabra: cap a la normalització del català mitjançant la comparació lingüística”.

7. Sandra Cuadrado i Camps, “Creativitat lèxica i avaluació lexicogràfica: contrastos entre el Diccionari de Pompeu Fabra i el lèxic de Joan Brossa”; Marina Solís, “Dos *llengües [sic]* per a Alcía? (Entre els conceptes de *llengua literària* i *varietat estàndard*)”.

norma lingüística de la seva època,⁸ parc pel que fa a la informació sintàctica,⁹ amatent més a la selecció que no pas a l'organització del material fraseològic,¹⁰ competent en la caracterització dels diferents tipus de lexemes¹¹ així com també en la tria tant de la nomenclatura com també del contingut gramatical del diccionari,¹² deutor i alhora innovador en relació amb el D[iccionario] R[eal] A[cademia] E[spañola]¹³ o amb els altres models explícitament citats al pròleg: el D[ictionnaire] G[énéral] de la L[angue] F[rançaise] i el Webster['s New International Dictionary of the English Language];¹⁴ sense oblidar tampoc altres contribucions, centrades a l'entorn de la gramàtica, i tendents a subratllar com la de Fabra s'orientava a reflectir el polimorfisme lingüístic,¹⁵ quines hi eren les denominacions preferides dels temps compostos¹⁶ o com hi resultava insuficient l'especificació de les categories gramaticals de temps, mode i aspecte.¹⁷

D) Aportacions conjunturalistes que, amb Fabra com a pretext, sovint ensenyen més el llautó de les peremptories curriculars respectives a propòsit de cebes variades que no pas contribueixen de manera substancial al millor coneixement de l'obra d'aquell, essent-ne la majoria d'un interès més aviat relatiu.¹⁸

Hi destaca de molt, en qualsevol cas, pel que té de fonamentada reflexió metodològica sobre com i en quin grau hi ha d'haver presència de terminologia especialitzada als diccionaris, l'article de M. Teresa Cabré Castellví,¹⁹ una autora no pas freturosa de currículum, però sí, potser, de revalidació d'una trajectòria professional altrament més que remarcable.

Tot amb tot, doncs, i a pesar de les inevitables irregularitats en qualitat i en validesa pròpies d'una tal mena de centons, aquestes actes seran a partir d'ara una obra de referència ineludible en tot allò concernent l'estudi de la codificació del català modern a través de qui en fou el màxim responsable: Pompeu Fabra.

JOSEP MURGADES
Universitat de Barcelona

8. Josep M. Mestres i Serra, "La norma lingüística i el *Diccionari General de la Llengua Catalana*".

9. Anna Montserrat i Jordi Ginebra, "El règim verbal en el *Diccionari de Pompeu Fabra*".

10. Jordi Ginebra i Anna Montserrat, "Tractaments de les unitats fraseològiques en el *Diccionari de Pompeu Fabra*".

11. Victòria Alsina i Keith, "Les relacions lèxiques en el *Diccionari General de la Llengua Catalana*. Les definicions dels adjectius antònims referents a la cronologia".

12. Agustí Espallargas i Pere Montalt, "Aproximació als exemples de les entrades verbals del *Diccionari General de la Llengua Catalana* de Pompeu Fabra: representació de la sintaxi".

13. Maria Bargalló Escrivà i Cecili Garriga Escribano, "Notes sobre les idees lingüístiques en el *Diccionari General de la Llengua Catalana* (1932) de Pompeu Fabra"; també, del mateix tàndem, "Les marques d'ús al *Diccionari General de la Llengua Catalana*: l'Acadèmia Espanyola com a font?".

14. Maria Bozzo i Gemma Pauné, "L'ordenació i la jerarquització de les accepcions en el *Diccionari General de la Llengua Catalana* de Pompeu Fabra (*DGLC*)".

15. Angela Buj Alfara, "El paradigma verbal fabrià (gramàtica de 1918) i les monografies verbals posteriors".

16. Mar Batlle, "Pompeu Fabra i la denominació dels temps compostos en català".

17. Núria Alturo, "El tractament del significat dels temps verbals en l'obra de Pompeu Fabra".

18. Joan Armangué i Herrero, "Pompeu Fabra i la lingüística a l'Alguer (1902-1913)"; Aina Torrent-Lenzen, "Reflexions entorn del concepte de *norma lingüística* als Països Catalans"; Josep Artigas Prous, "Interpretació genèrica i quantificadors"; Josep Martines, "Sobre una altra construcció sintàctica catalana força controvertida (I): 'en + infinitiu' temporal al País Valencià"; Xavier Favà i Agud, "El lèxic de la vinya al diccionari de Pompeu Fabra (*DGLC*)"; Esther Forgas i Berdet, "El component ideològic al *Diccionari General de la Llengua Catalana*"; Joan March i Noguera, "Les aportacions de Pompeu Fabra i els seus col·laboradors al desenvolupament del llenguatge científic català modern (1901-1936)".

19. "Terminologia i diccionaris III. A propòsit del *Diccionari de la llengua Catalana*".